

โรคปากและเท้าเปื่อย

โรคปากและเท้าเปื่อย เป็นโรคระบาดชนิดเฉียบพลันของสัตว์กีบ เช่น โค กระบือ สุกร แพะ แกะ กวาง โดยเฉพาะโคในประเทศไทย มักจะป่วยด้วยโรคนี้อยู่เสมอ

สาเหตุและอาการ

โรคนี้อาจมีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง มักจะระบาดในตอนต้นฤดูฝนเป็นส่วนใหญ่ การระบาด ก็มักจะเกิดจากการสัมผัสกันระหว่างสัตว์ป่วยกับสัตว์ดี หรืออาจติดต่อกันโดยการกินอาหาร และ น้ำที่มีเชื้อไวรัสนี้ ปะปนนอกจากนี้ก็อาจจะติดต่อกันโดยทางอื่นๆ อีกหลายทาง เพราะเชื้อไวรัสจะมีอยู่ในน้ำลาย, สิ่งขับถ่ายตลอดจนน้ำนมของสัตว์ป่วย

หลังจากสัตว์ได้รับเชื้อไวรัสนี้เข้าสู่ร่างกายแล้วประมาณ 2 - 7 วัน ก็จะแสดงอาการออกมาให้เห็นโดยสัตว์ป่วยจะมีไข้ เบื่ออาหาร หยุดเคี้ยวเอื้อง กระจายน้ำ แสดงอาการโรคปากอักเสบอย่างเฉียบพลัน น้ำลายไหลยืดเป็นสาย กัดฟัน มีเม็ดตุ่มเกิดขึ้นที่เยื่อเมือกภายในช่องปาก เช่น ที่ลิ้น, ริมฝีปาก, เหงือก, เพดาน และเม็ดตุ่มเหล่านี้มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1-2 ซม. มีผนังบาง ภายในมีน้ำสีฟ้าแกมเหลือง ต่อมาเม็ดตุ่มจะแตกภายใน 24 ชม. เกิดเป็นแผลแดง ซึ่งสัตว์จะเจ็บปวดมากถ้าไม่มีโรคอื่นแทรกซ้อน แผลจะหายภายใน 7 วัน

แต่ส่วนใหญ่สัตว์ที่ตายก็เนื่องจากบาดแผลที่ช่องปาก ทำให้สัตว์กินอาหารไม่ได้ อ่อนแรง ชูบพอม ความต้านทานลดลง เชื้อโรคอื่นๆ ก็จะเข้าแทรกซ้อนทำให้สัตว์ตายได้ โดยเฉพาะลูกสัตว์มีโอกาสตายมาก

สำหรับเม็ดตุ่มที่เท่าสัตว์ป่วยบริเวณกีบ และชอกกีบจะปรากฏให้เห็นหลังจากเกิดเม็ดตุ่มที่ปากแล้ว 2-5 วัน ต่อมาเม็ดตุ่มนี้จะแตกออก ผิวหนังลอกหลุด เกิดเป็นแผล สัตว์ป่วยจะเจ็บปวดที่เท่าทำให้เดินขากระเผลก ตรงบริเวณไร้กีบจะบวม และเจ็บปวดมาก อาจถึงกับล้มลงนอน โดยมากแล้วจะมีเชื้อแบคทีเรียอื่นเข้าแทรกซ้อนตรงบริเวณบาดแผล ทำให้บาดแผลอักเสบลุกลามมาก อาจกินลึกเข้าไปในกีบ บางทีถึงกับทำให้หลุดได้ แผลที่เท่านี้อาจเป็นทั้ง 4 เท้า หรือเป็นบางเท้าก็ได้

ในบางรายอาจเกิดเม็ดตุ่มขึ้นที่บริเวณหัวนม และเต้านมด้วย ในรายเช่นนี้มักจะมีโรคแทรก คือ เต้านมอักเสบ

สัตว์ที่เป็นโรค ปาก และเท่าเปื่อยนี้ ถ้าไม่มีโรคแทรกสัตว์จะหายป่วยภายใน 2-3 สัปดาห์ แต่ถ้ามีโรคแทรกอาจกินเวลาหลายอาทิตย์ หลายเดือนกว่าจะหาย สัตว์มักจะไม่ค่อยตาย

การรักษาและการป้องกัน

เมื่อสัตว์ป่วยโรคนี้ควรปรึกษาสัตวแพทย์ เพราะโรคนี้ไม่มียารักษาถ้าเป็นแล้วต้องเฝ้าระวัง, ยาปฏิชีวนะป้องกันโรคแทรกซ้อน ส่วนการป้องกันคือ

1. สร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับสัตว์โดยนำสัตว์ไปฉีดวัคซีนทุก 6 เดือน
2. ทำลายสัตว์ป่วยหรือแยกสัตว์ที่สงสัยว่าป่วยออกจากสัตว์ดี

โรคคอบวม หรือโรคคอตีบ

โรคนี้นักชาวบ้านทั่วไปเรียก โรคคอบวม หรือโรคคอตีบ เพราะเนื่องจากโรคนี้นักมีอาการคอบวม และกินอาหารไม่ได้ ต่อมาก็ตาย

โรคนี้นักถือเป็นโรคอันตรายร้ายแรงโรคหนึ่งของ โค, ควาย, แพะ, แกะ, ม้า และช้าง เพราะโรคนี้นักเกิดขึ้นแบบเฉียบพลัน และตายในเวลาอันรวดเร็ว

การระบาดของโรคนี้นักเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกันโดยเฉพาะในประเทศไทย จะพบการระบาด และตายของโค ควาย เนื่องจากโรคนี้นักอยู่เป็นประจำ

สาเหตุและอาการ

โรคนี้นักเกิดจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่ง สำหรับการติดต่อนักติดได้ง่ายมาก เพราะเชื้อโรคนี้นักพบอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะในน้ำ ในอาหารตามทุ่งหญ้า หรือแม้แต่นักในร่างกายของสัตว์ เช่น ในทางเดินหายใจ, ปอด แม้แต่นักในปากก็พบเชื้อได้ การระบาดของโรคนี้นักขึ้นกับความรุนแรงของเชื้อ และสภาพสัตว์ที่ทรุดโทรมทำให้นักติดโรคนักได้ง่าย

สำหรับอาการที่พบ สัตว์จะมีไข้สูง 104 องศาฟาเรนไฮต์ขึ้นไป บริเวณใต้คาง คอเหนียง และพื้นที่ท้องจะบวมน้ำ และต่อมาใต้คางจะบวม นอกจากนี้ยังมีน้ำลายไหลยืด ต่อมาสัตว์จะตาย ซึ่งมักจะตายเนื่องจากกินอะไรไม่ได้ และหายใจไม่ออก ในบางราย สัตว์จะมีอาการไอ ซึม มีน้ำมูกไหลด้วย

การรักษา

ในกรณีที่สัตว์ป่วย สงสัยว่าเป็นโรคนี้นัก ให้รีบตามนายนักสัตวแพทย์มาตรวจวินิจฉัย และทำการรักษาโดยเร็วที่สุดเท่าที่ทำได้ เพราะโรคนี้นักถ้ารักษาทัน โอกาสรอดมีมาก

การควบคุมและการป้องกัน

โดยการจัดการสุขาภิบาลที่ดี โรงเรือนถูกสุขลักษณะ อาหารถูกสุขลักษณะ ในกรณีที่มีสัตว์ป่วยด้วยโรคนี้นัก ต้องแยกสัตว์ป่วยออกจากเพื่อทำการรักษา นอกจากนี้ สัตว์ทุกตัวควรได้รับการฉีดวัคซีนทุก 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่สัตว์อายุได้ 6 เดือน

โรคอหิวาต์หมู

โรคอหิวาต์หมูเป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงมาก และเป็นเฉพาะหมูเท่านั้น โรคนี้สร้างความเสียหายมาสู่เกษตรกรผู้เลี้ยงหมูเป็นอย่างมาก และเคยระบาดไปทั่วโลก รวมทั้งทวีปเอเชีย

สาเหตุของโรค

เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งคือ ทอร์เทอร์ซูอิส (Tortor suis) ติดต่อกันได้โดยตรงจากการสัมผัส หรือโดยทางอ้อม จากอาหาร น้ำ ที่มีเชื้อปะปน นก แมลง หนู และสุนัข รวมทั้งคน ซึ่งเป็นพาหะอย่างดี จากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งได้ง่าย สาเหตุอีกประการ ที่ทำให้โรคนี้ระบาดได้เร็วคือ การเลี้ยงหมู ด้วยเศษอาหารที่เก็บรวบรวมจากที่ต่างๆ ซึ่งอาจมีเชื้อโรคปะปนติดมา หากอาหารที่นำมาเลี้ยงนั้น ไม่ได้ต้มให้เชื้อตายเสียก่อนแล้ว หมูจะได้รับเชื้อทันที

อาการ

หมูที่ติดโรคนี้เริ่มแรกจะมีอาการหงอยซึม เบื่ออาหาร มีไข้สูง มีอาการสั่น หลังโก่ง หูและคอตก ขนลุก ไม่ค่อยลืมตา เยื่อตาอักเสบขนัยน์ตาแดงจัด มักมีขี้ตาสีขาวสีเหลืองแฉวยบริเวณหัวตาก่อน แล้วแผ่ไปเต็มลูกนัยน์ตา อาจทำให้ตาปิดข้างเดียว หรือสองข้างก็ได้ ผิวหนังบริเวณเนื้ออ่อนๆ เช่น บริเวณท้อง โคนขา ใบหู มีลักษณะช้ำเป็นผื่นแดงปนม่วงเป็นเม็ดๆ เนื่องจากเลือดออกเป็นจุดๆ ใต้ผิวหนัง เห็นได้ชัดกับหมูที่มีผิวหนังขาว หมูจะอ่อนเพลีย ชอบนอนซุกตามมุมคอกหมูที่เป็นโรคนี้จะมีอาการท้องผูกในตอนแรก ต่อมาจึงมีอาการอาเจียนเป็นน้ำสีเหลืองๆ เวลาเดินตัวสั่น เพราะไม่มีแรงทรงตัว มีอุจจาระร่วง และไข้ลดลง แต่มีอาการหอบเข้าแทรก จนกระทั่งตาย หมูที่เป็นโรคนี้ ประมาณร้อยละ ๙๐ มักตาย โรคอหิวาต์หมูเป็นได้กับหมูทุกระยะการเจริญเติบโต

การป้องกันและรักษา

ฉีดวัคซีนป้องกันโรคนี้ให้กับหมูทุกๆ ตัว ปีละครั้ง สำหรับหมูที่เพิ่งแสดงอาการเป็นโรคนี้ อาจฉีดเซรุ่มรักษาให้หายได้

โรคอหิวาต์เป็ด-ไก่ (Fowl cholera)

โรคอหิวาต์เป็ด-ไก่ เป็นโรคระบาดเกือบทุกประเทศทั่วโลก มีอัตราการป่วยและอัตราการตายสูง บางคนเรียกว่า "โรคห้า" เพราะทำให้ไก่ตายเป็นจำนวนมากและรวดเร็ว เป็นโรคติดต่อร้ายแรงพบได้ในไก่ เป็ด ห่าน ไก่วง สัตว์ปีกอื่นๆ รวมทั้งนกหลายชนิด ทุกๆ ระดับอายุ แต่สัตว์อายุมากมีอัตราการป่วยและตายสูงกว่าสัตว์อายุน้อย ระบาดได้ทุกฤดูกาล แต่ในช่วงฤดูร้อนจะมีการระบาดรุนแรงมากที่สุด หรือช่วงเปลี่ยนฤดูกาล

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Pasteurella multocida* ในประเทศไทยพบซีโรไทป์ A:1, A: 3, 4

การติดต่อ

โดยการกินอาหาร หรือน้ำที่มีเชื้อโรคเข้าไปการหายใจติดต่อไปยังไก่ที่อยู่ใกล้ชิดกัน เชื้อโรคติดต่อไปยังอุปกรณ์การเลี้ยง คน สุนัข แมว นก หนู แมลงวัน ฯ เป็นตัวนำโรคเชื้อปนเปื้อนในดิน เป็ด-ไก่ที่เลี้ยงใกล้แหล่งน้ำ เมื่อมีซากเป็ดซากไก่ที่ป่วยตายด้วยโรคนี้และสิ่งขับถ่าย (อุจจาระ น้ำมูก เสมหะ) สิ่งปฏุนอน ที่ตกลงในน้ำ ทำให้เชื้อโรคแพร่กระจายไปตามกระแสน้ำได้

การฆ่าแหละเป็ด-ไก่ที่ป่วยและตายด้วยโรคนี้ เศษเนื้อ เลือด และน้ำล้าง ทำให้เชื้อโรคแพร่ระบาดได้

การเคลื่อนย้ายเป็ด-ไก่ที่เป็นโรคไปสถานที่อีกแห่งหนึ่ง เช่น ตลาดนัด ตลาดซื้อขาย ฯ

อาการ

ชนิดร้ายแรง หรือเฉียบพลัน

เปิด-ไก่ป่วยและตายกระทันหันโดยไม่แสดงอาการให้เห็น หรืออาจพบไข้สูง มีน้ำมูก น้ำลายไหลเป็นเมือก หัวตก หน้าและหงอนสีม่วงคล้ำ หายใจลำบากและถี่ วัน เบื่ออาหาร กระจายน้ำจืด ท้องร่วง อุจจาระมีสีเหลือง ขนร่วง ตายภายใน 2 - 3

ชนิดเรื้อรัง

เกิดจากพวกที่ป่วยแล้วไม่ตาย บางครั้งจะป่วยนานเป็นเดือนๆ มีอาการหอยซึม พบลักษณะบวมที่เหนียง โพรงจุก ข้อขา ข้อปีก ฝ่าเท้า และบริเวณก้น ตาแฉะ หายใจเสียงดัง หอบ

ร่องรอยโรค หรือ วิจารณ์ (lesions)

ชนิดร้ายแรง หรือเฉียบพลัน

พบจุดเลือดออกที่กล้ามเนื้อหัวใจ กระจายอาหารแท้ กระจายบด เยื่อช่องท้อง ลำไส้เล็ก อักเสบมีเมือกและจุดเลือดออก ตับขยายใหญ่และมีจุดเนื้อตายสีเทาเล็กๆ กระจายทั่วไป ในไก่ไขอาจพบไข่แตกในช่องท้อง

ชนิดเรื้อรัง

พบเยื่อตาขาวอักเสบ เหนียงบวม ข้อต่อบวมและมีหนองอยู่ภายใน

การป้องกัน

1. ทำความสะอาดภายในเล้าเป็นประจำ
2. ภายในโรงเรือนต้องโปร่ง อากาศถ่ายเทดี เย็นสบาย ไม่อบอ้าว
3. ไม่ควรเลี้ยงเปิด-ไก่หนาแน่นจนเกินไป
4. มีตาข่ายหรือวัสดุป้องกันตัวนำโรค เช่น นกกระจอก หนู สุนัข แมว ฯ
5. กำจัดแมลงที่เป็นตัวนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ แมลงหวี่ ฯ

6. กรณีเลี้ยงสัตว์ใกล้แหล่งน้ำ ต้องระวังซากเป็ด-ไก่ที่ตายลอยน้ำมา และงตนำน้ำมาใช้ ถ้าจำเป็นต้องใช้ควรฆ่าเชื้อด้วยการต้ม น้ำยาฆ่าเชื้อ

7. มีมาตรการป้องกันและควบคุมบุคคลภายนอกเข้าออกฟาร์ม

8. กรณีมีเป็ด-ไก่ป่วยและตาย ควรรับซากส่งตรวจ 3 - 5 ตัว ซากที่เหลือนำไปเผาทำลาย หรือฝังลึกๆ

การฉีดวัคซีน

1. ใช้วัคซีนอหิวาต์เป็ดไก่ ผลิตโดยสำนักเทคโนโลยีชีวภัณฑ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ ซื้อได้ที่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด

2. โปรแกรมฉีดวัคซีน มีดังนี้

อายุเป็ด-ไก่	ปริมาณวัคซีน	การฉีดวัคซีน	ระยะมีภูมิคุ้มโรค
1 - 3 เดือน	1 ซี.ซี.	กล้ามเนื้ออก หรือใต้ผิวหนัง	3 เดือน
3 เดือนขึ้นไป	2 ซี.ซี.	กล้ามเนื้ออก หรือใต้ผิวหนัง	3 เดือน
* * * ต้องฉีดวัคซีนซ้ำ ทุกๆ 3 เดือน* * *			

การรักษา

1. ให้ยาปฏิชีวนะ หรือ ยาซัลฟา โดยการฉีด หรือละลายน้ำให้กิน ติดต่อกัน 2 - 3 วัน
2. ติดต่อสัตวแพทย์ในพื้นที่

การเก็บตัวอย่างเพื่อชันสูตรโรค

1. อวัยวะภายใน เช่น ตับ ม้าม หัวใจ เลือด หรืออวัยวะที่อักเสบ ไขสันหลัง จากซากสัตว์ตายใหม่ๆ

2. ไม่ควรเก็บตัวอย่างในกรณีซากเน่า

โรคนิวคาสเซิล

นิวคาสเซิล โรคระบาดสัตว์ปีก ที่ไม่ควรมองข้าม

เป็นโรคระบาดที่มีความสำคัญมาก เพราะมีการระบาดติดต่อกันอย่างรวดเร็ว และทำให้ไก่ตายเป็นจำนวนมาก ยังพบว่า นกกระทา นกพิราบ นกยูง เป็ด ห่าน เป็นโรคได้ แต่นกกระจอกและนกป่าอีกหลายชนิดเป็นพาหะของโรคได้อย่างดี

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อไวรัส ซึ่งมีความรุนแรงแตกต่างกัน ดังนั้นความรุนแรงของโรคที่ทำให้เกิดความเสียหายจึงแตกต่างกัน

การติดต่อ

ไก่ได้รับเชื้อโดยการหายใจหรือโดยการกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อปนเปื้อน

อาการ

ไก่ป่วยแสดงอาการแตกต่างกันตามความรุนแรงของเชื้อไวรัส อาการป่วยโดยทั่วไปจะแสดงอาการทางระบบหายใจ และร่วมกับอาการทางระบบประสาท โดยไก่จะหายใจลำบาก อ้าปากหายใจ คอบิด บางตัวเดินหมุนเป็นวง บางตัวมีอาการทางระบบทางเดินอาหาร เช่น ท้องเสีย อุจจาระเป็นสีเขียว ไก่จะตายภายใน 2-3 วัน

การป้องกันและรักษาโรค

เนื่องจากสาเหตุของโรคเกิดจากเชื้อไวรัส จึงไม่มียารักษาโรคได้โดยตรง การดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียนให้สะอาดอยู่เสมอ ป้องกันมิให้สัตว์อื่นเข้าไปในโรงเรียน การให้อาหารที่ดีและมีคุณภาพ เพื่อให้ไก่มีสุขภาพแข็งแรง รวมทั้งจำเป็นต้องใช้วัคซีนป้องกันโรค ซึ่งปัจจุบันกรมปศุสัตว์ได้ผลิตวัคซีนป้องกันโรค 2 ชนิดด้วยกัน คือ

1. วัคซีนนิวคาสเซิลเชื้อเป็น สเตรน ลาโซด้า โดยการหยอดตา หรือหยอดจมูกตัวละ 1 หยด
 - ไก่เนื้อ ให้ครั้งแรกอายุ 7-10 วัน และครั้งที่ 2 เมื่ออายุ 3-4 สัปดาห์
 - ไก่ไข่ หรือไก่พันธุ์ ให้ครั้งแรก และครั้งที่ 2 เหมือนไก่เนื้อ ครั้งที่ 3 เมื่ออายุ 6-8 สัปดาห์และให้ซ้ำทุก 2 เดือน
2. วัคซีนนิวคาสเซิลเชื้อตาย สเตรน ลาโซด้า โดยการฉีดเข้ากล้ามเนื้ออก หรือใต้ผิวหนังบริเวณคอ ตัวละ 0.5 มล. ฉีดในไก่ไข่และไก่พันธุ์ อายุ 18-22 สัปดาห์